

[Per Federspiel.]

andre, sekundære markeder. Det har vist sig, at de store årgange, som vi mente ville være en byrde i disse år, på mærkelig måde har kunnet absorberes af erhvervslivet, uden at man har mærket nogen slækkelse på arbejdsmarkedet, og dette fører til den bedømmelse, at arbejdskraften har sin naturlige begrænsning. Hvis man skal udnytte de muligheder, som et større marked frembyder, uden at kunne trække på forøgede ressourcer af arbejdskraft, er der ingen anden vej tilbage end forøget rationalisering, og rationalisering koster penge, og det koster mange penge straks.

Jeg er ikke i tvivl om, at det, regeringerne ikke har evnet at løse, fordi der i hele denne sag har været en mærkelig sammenblanding af politiske hensyn og økonomiske hensyn, det vil til en vis grad, men også kun til en vis grad, kunne løses af erhvervslivet selv. Man ser allerede i dag, hvordan sammenslutninger tværs over grænserne mellem de seks og de syv igennem dette handelstæppe, der allerede er hejst ned, har fundet udveje til den fordeling, som må være de større markeders formål; men det er begrænset, hvor langt denne udvikling kan gå. Den kan gælde større industriforetagender, den kan gælde foretagender med omfattende eksportinteresser, men den kan ikke gælde mindre foretagender, den kan ikke gælde håndværk, og fremfor alt kan den ikke gælde landbruget. Hvor meget vi end rationaliserer landbrugsproduktionen, hvor meget vi end forøger produktiviteten, vil der ikke være nogen udsigt til, at tab af afsætningsmuligheder på fællesmarkedet kan kompenseres med forøgede afsætningsmuligheder inden for de syv.

Det vil erindres, at den tyske regering i januar måned forlængede den tosidede landbrugsaftale fra dens hidtidige gyldighedsperiode på 3 år til 4 år, utvivlsomt fordi man fra den tyske regerings side ønskede længst muligt at være frit stillet ved indgåelsen af tosidede handelsaftaler. Men når den første etape af overgangsperioden for oprettelsen af de seks landes fællesmarked er udløbet, vil der efter Romtraktaten ikke længere være den samme mulighed for Tyskland til at indgå tosidede handelsaftaler. Det vil altså sige, at den

danske landbrugseksport må regne med, at betydelige vanskeligheder vil opstå omkring 1963, og der er sikkert mange, der her vil fristes til at lulle sig ind i en vis tryghedsfølelse, fordi eksporten til de seks lande og ikke mindst landbrugseksporten til Tyskland uanset Romtraktatens stabilisering af handelsomsætningen dér, hvor den var ved traktatens indgåelse, alligevel har kunnet forøges meget væsentligt og langt ud over de kvoter, der var forudset ved handelsaftalen.

I en indberetning fra landbrugsattachéen i Bonn, hr. Rottensten, der har været offentliggjort i Landbrugsrådets Meddelelser for den 10. december 1959, vil man se, at landbrugsproduktionen i de seks lande er meget nær ved at nå selvforsyningspunkt; for enkelte varer, f. eks. svinekød, er der i dag eksportoverskud. Nu tror jeg ikke, man skal lægge alt for megen vægt på statistik, for det praktiske liv foregår nu engang på en anden måde, end de statistiske regnemaskiner fremstiller det, og der vil stadig være en bevægelighed i omsætningen, der vil stadig være efterspørgsel efter kvalitetsprodukter, og der vil stadig være den ene eller den anden grund, som bevirker, at det kan betale sig at importere varer af én kvalitet og måske eksportere sine egne produkter af en anden kvalitet. Men alt dette er øjeblikkeligt og løser ikke det spørgsmål, der vil opstå for landbruget i 1963, når landbrugsordningen inden for de seks lande, der nu er under udarbejdelse, vil træde i kraft og vil fremkalde kravene fra landbrugsproducenterne inden for de seks lande om at opnå den præference inden for området, som til syvende og sidst er Romtraktatens hovedformål.

Skal man derfor vurdere Stockholms-traktaten og de tosidede aftaler, der slutter sig til den, må man i første række gøre sig klart, at der ikke i de tosidede handelsaftaler — jeg tænker her navnlig på Englandsaftalen — indeholdes nogen som helst mulighed for, som der står i artikel 22 i traktaten, at

„tilvejebringe en rimelig gensidighed for medlemsstater, hvis økonomi i væsentlig grad er afhængig af udførslen af landbrugsvarer.“

Det, der er opnået ved Englandstraktaten, som den nu foreligger, er dette, at man har